

Στο τέλος αυτού του αιώνα, στο κατώφλι μιας νέας εποχής, στη μέση μιας μεγάλης τεχνολογικής-οικονομικής επανάστασης που τείνει να μεταμορφώσει τον πλανήτη, αλλάζοντας κοινωνικές σχέσεις, συμφέροντα και παγιωμένες αντιλήψεις, ποιός είναι ο ρόλος και η αποστολή του σοσιαλισμού; Τι σημαίνει να είμαστε σοσιαλιστές σε μια μικρή χώρα με "ανοικτή" οικονομία, μέλος της ευρωπαϊκής κοινότητας; Μιας χώρας που θέλει να αναβαθμίσει τον ρόλο και την παρουσία της στον κόσμο, να κατοχυρώσει την εθνική της ανεξαρτησία και ακεραιότητα;

Οι ιδέες μας, οι ιδέες του σοσιαλισμού έρχονται από μακριά. Αντέξαν στη δοκιμασία του χρόνου. Υποκινώντας κάθε βήμα προόδου κάθε δημοκρατικό μετασχηματισμό. Το ριζώμα τους στην ελληνική κοινωνία μετά από δεκαετίες αυταρχικής, συντηρητικής διακυβέρνησης άλλαξε τον ρου των γεγονότων. Έφερε στο προσκήνιο τον εργαζόμενο τον αγρότη, την "αθέατη" μέχρι τότε πλευρά της κοινωνίας.

Σ' αυτό τον κόσμο, με τον οποίο μας συνέδεσαν αγώνες, κατακτήσεις αλλά και λάθη και οπισθοδρομήσεις στεκόμαστε μπροστά έτοιμοι να επαναβεβαιώσουμε την πίστη μας στις σοσιαλιστικές μας αρχές.

Ναι. Είμαστε σοσιαλιστές γιατί πιστεύουμε ότι οι οικονομικές, κοινωνικές, πολιτιστικές αλυσότητες, που σφράγισαν την ιστορική εξέλιξη της Ελλάδας, δεν είναι "γραφτό της μοίρας της". Αντίτιμο της προόδου. Πραγματικότητα που υπήρχε, υπάρχει και θα υπάρχει. Σε όσους το υιοθετούν, συντηρητικούς και νεοφιλελεύθερους, "ρεαλιστές" κάθε λογής, αντιπαράσσουμε το όραμα και το στόχο του σοσιαλισμού. Την πίστη μας στις αρχές της κοινωνικής ισότητας. Της κοινωνικής δικαιοσύνης και αλληλεγγύης. Το όραμα μας για μια κοινωνία ίσων δικαιωμάτων και ευκαιριών. Ολόπλευρης ανάπτυξης του ατόμου και της προσωπικότητάς του. Κατοχύρωσης της ελευθερίας του. Μια κοινωνία συντροφικότητας και αλληλεγγύης, τόσο μεταξύ των ανθρώπων, όσο και απέναντι στη φύση, το μεγάλο άψυχο συνεταίρο της προόδου.

Στο όραμά μας αυτό δεν δίνουμε καταληκτικές ημερομηνίες. Οι παλιές προθεσμίες και βεβαιότητες των κοσμοθεωριών των συνολικών λύσεων, έχουν εκπνεύσει. Οδήγησαν στον κρατισμό, την γραφειοκρατία, την δικτατορία της νομενκλατούρας. Το παράδειγμα του "υπαρκτού σοσιαλισμού" είναι διδακτικό. Γιαυτό, το βιβλίο των έτοιμων συνταγών του μέλλοντος πρέπει επιτέλους να κλείσει. Η σοσιαλιστική προοπτική είναι αυτή που αναδεικνύεται από την ανανέωση των αγώνων, των ιδεών, της ωριμότητας και της συμμετοχής των ίδιων των εργαζομένων. Και γίνεται εφικτή αν συλληφθεί όχι ως έτοιμες επεξεργασμένες αυτοπίες αλλά, ως μιας συνεχής πορεία προς λιγότερη εκμετάλλευση. Περισσότερη δημοκρατία και κοινωνική δικαιοσύνη. Αποτελεσματικότερο κράτος πρόνοιας. Μεγαλύτερο εισόδημα, συνεχώς βελτιούμενες συνθήκες ζωής. Τότε ναι, είναι δυνατόν να στοιχηθεί η πράξη με τα όραματα.

Για να γίνει αυτό είναι αναγκαία η οικονομική πρόοδος, η αύξηση του εθνικού προϊόντος, της παραγωγής. Κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη δεν σημαίνει να μοιράσουμε σε ίσα μέρη την κοινωνική υπανάπτυξη και την οικονομική καθυστέρηση. Στις σημαίες του σοσιαλισμού είναι γι' αυτό γραμμένη σήμερα η ιδέα μιας προωθημένης παραγωγικής αναδιάρθρωσης που θα βγάλει τη χώρα από

τη στασιμότητα. Θέλουμε την μέγιστη ανάπτυξη της επιστήμης και τεχνικής, τον τεχνολογικό εκσυγχρονισμό του κεφαλαίου. Την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας. Όχι προς όφελος των λίγων. Αλλά με την ελπίδα να οικοδομήσουμε στη χώρα μας, ένα παραγωγικό, κοινωνικό σύστημα, κατάλληλο να ελαφρύνει το μόχθο και να καλυτερέψει τη ζωή όλων μας.

Δεν τρέφουμε αυταπάτες. Την ώρα που ένα διαρκές πλεόνασμα βλέψεων και καταναλωτικών προσδοκιών ωθεί στην οικονομική ανάπτυξη. Την ίδια στιγμή το φυσικό περιβάλλον καταστρέφεται. Στο όνομα της εκβιομηχάνισης και της κατανάλωσης, τα δάση μας καίγονται. Οι θάλασσες μολύνονται. Ηρθε η ώρα να αναρωτηθούμε αν το μοντέλο ανάπτυξης που στηρίχθηκε στο κέρδος ως μοναδικό ρυθμιστή έχει αγγίξει τα όρια του. Οι μικρές χώρες όπως η Ελλάδα, χωρίς να έχουν εισπράξει παρά μικρό μόνο μέρος των ωφελειών της βιομηχανικής ανάπτυξης, δέχονται στο ακέραιο τις συνέπειες της οικολογικής καταστροφής. Αυτή η κατάσταση δεν μπορεί να συνεχιστεί. Χρειάζεται επείγοντως μια οικολογική αναδιάρθρωση της παραγωγής. Γνωρίζουμε από πριν το ανεπιχείρημα. Θα αυξηθεί πολύ το κόστος της ανάπτυξης. Θα γίνει δυσβάστακτο για μια μικρή χώρα.

Οι σοσιαλιστές η αριστερά δεν μπορούμε να κρυβόμαστε πίσω από το δάκτυλό μας. Τα μεγάλα προβλήματα της ανάπτυξης, της ενεργειακής πολιτικής, της ειρήνης, του περιβάλλοντος και της οικολογίας, που έχει γραμμένα στις σημαίες του ο σοσιαλισμός, δεν μπορούν να αντιμετωπιστούν μονάχα από μια εθνική πολιτική. Από μια μόνο τάξη. Μια πολιτική δύναμη. Ενα κόμμα. Ποτέ άλλοτε η αυταπάτη του "σοσιαλισμού σε μια χώρα" δεν ήταν πιο κραυγαλέα. Ποτέ άλλοτε δεν ήταν πιο αναγκαία η κοινωνική συνεννοήση τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο. Η εμπειρία της διακυβέρνησης μας δίδαξε ότι δεν πρέπει να είμαστε βέβαιοι πλέον για την πλήρη αυτονομία στην οικονομική πολιτική, τη δυνατότητα μιας εθνικής πολιτικής καταπολέμησης της οικονομικής κρίσης ενός εθνικού κενσυναισμού. Θα σταυρώσουμε λοιπόν τα χέρια ή θα οικοδομήσουμε τη σοσιαλιστική προοπτική στον εθνικό μας χώρο με βάση την διεθνή πραγματικότητα, τους όρους, ακόμα και τους καταναγκασμούς που αυτή επιβάλλει.

Η Ευρώπη συμπυκνώνει την εθνική μας προοπτική. Ο αγώνας των σοσιαλιστών των προσδευτικών δυνάμεων, της οικολογίας, για να επιβληθεί σε διεθνή κλίμακα ένα νέο μοντέλο οικονομικής ανάπτυξης που να εμπεριέχει την ενεργειακή, οικολογική αναδιάρθρωση και να προωθεί τα κοινωνικά, πολιτικά δικαιώματα των εργαζομένων, μας εκφράζει απόλυτα. Η δυνατότητα μιας τέτοιας στροφής στη διεθνή οικονομική τάξη θα επηρεάσει θετικά τη σοσιαλιστική προοπτική στην ελληνική κοινωνία.

Η σοσιαλιστική προοπτική που εμείς προτείνουμε στην Ελλάδα και τους Έλληνες, μέσα από το τρίπτυχο της οικονομικής ανάπτυξης, της οικολογικής αναδιάρθρωσης, και της διεύρυνσης των κοινωνικών και πολιτικών δικαιωμάτων, συμπυκνώνεται στο στόχο μιας προωθημένης κοινωνικής δημοκρατίας.

Ο δρόμος για να φθασουμε εκεί περνά από τον σοσιαλιστικό εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας. Ο εκσυγχρονισμός είναι μια διαδικασία που συντελείται σε όλες τις βιομηχανικές χώρες στο πλαίσιο της πραγματοποιούμενης ήδη τρίτης βιομηχανικής επανάστασης. Η ελληνική κοινωνία χρειάζεται τον εκσυγχρονισμό. Η

παραγωγική αναδιάρθρωση της οικονομίας, της παιδείας, της δημόσιας διοίκησης, δεν μπορούν να αναβληθούν ούτε μια μέρα. Το 1992 είναι αύριο. Δεν πρόκειται για μια απλή αναπροσαρμογή του καπιταλιστικού ελέγχου. Αυτό θα μπορούσε πράγματι να συμβεί αν οι σοσιαλιστές, η αριστερά, μείνουν στο περιθώριο της συντελουμένης εκσυγχρονιστικής διαδικασίας. Δεν το δεχόμαστε, οι δυνάμεις της εργασίας, του σοσιαλισμού, δεν θα αφήσουν τη συντήρηση, το νεοφιλελευθερισμό να καθορίσουν αυτή την διαδικασία. Γιατί αυτό θα εσήμαινε την αφαίρεση των κοινωνικών κατακτήσεων, την περικοπή του κράτους πρόνοιας, την άναρχη ιδιωτικοποίηση. Δεν θα το επιτρέψουμε.

Το ΠΑΣΟΚ είναι σήμερα περισσότερο ώριμο, περισσότερο διδαγμένο από τα λάθη του, περισσότερο αποφασισμένο να εφαρμόσει μια πολιτική σοσιαλιστικού εκσυγχρονισμού. Πολιτική που αποσκοπεί στον συνδιασμό, την εξυγίανση, αναδιάρθρωση και ισόρροπη ανάπτυξη της ιδιωτικής οικονομίας της αγοράς και του δημόσιου τομέα. Την δίκαιη κατανομή του κόστους της ανάπτυξης και εκσυγχρονισμού ανάμεσα σε όλους τους φορείς της κοινωνικής παραγωγής, τάξεις, στρώματα, ομάδες. Το "θαύμα" της προηγούμενης ανάπτυξης, που πρόσφεραν δεκαετίες συντηρητικής διακυβέρνησης μας έχει ήδη κοστίσει αρκετά. Μονόπλευρες πολιτικές σε βάρος των εργαζομένων δημιούργησαν φθηνή αλλά μικρής τεχνολογικής εξειδίκευσης εργασία, χαμηλή παραγωγικότητα, μειωμένη ανταγωνιστικότητα, καταστροφή του περιβάλλοντος. Ας το καταλάβουμε. Η ανάπτυξη, ο εκσυγχρονισμός ή θα φέρει στο επίκεντρο μιας ευρείας τεχνολογικής αναδιάρθρωσης της παραγωγής, του κεφαλαίου τον άνθρωπο και το περιβάλλον, ή δεν θα υπάρξει καθόλου.

Θα βαδίσουμε λοιπόν στον εκσυγχρονισμό, στηριζόμενοι στα οράματα τις ιδέες αλλά και τις δυνατότητες ακόμη και τους περιορισμούς που θέτει η κατάσταση της ελληνικής κοινωνίας και η διεθνής πραγματικότητα. Δεν αρκούν οι στόχοι όσο ελκυστικοί και αν είναι, χωρίς διαθέσιμα μέσα, αλλά και υπολογισμό του οικονομικού κοινωνικού, και πολιτικού κόστους. Πρέπει να κάνουμε ξεκάθαρους λογαριασμούς με συμπεριφορές ομάδων που χάρη στην οικονομική ή αριθμητική τους δύναμη αναπτύσσουν νοστροπίες προνομιούχων, με ειδικές απαιτήσεις και συμφέροντα που τους εξασφαλίζει μια διαφορετική μεταχείριση απ' ό,τι στους υπόλοιπους έλληνες.

Η κατάσταση αυτή πρέπει να αλλάξει. Μέσα από διαδικασίες συναίνεσης. Διάλογο. Διαφάνεια. Αποτελεσματικότερη λειτουργία μέσω θεσμών και κανόνων, οι οποίοι είναι σαφείς και απο πριν γνωστοί. Κανείς δεν πρόκειται να θυσιάσει τίποτα αν δεν πεισθεί για ένα ευρύτερο σχέδιο προς όφελος όλης της κοινωνίας. Ο σοσιαλιστικός εκσυγχρονισμός διασφαλίζει αυτή την προοπτική προωθώντας την δίκαιη μεταχείριση των ατόμων, των πολιτών, των κοινωνικών ομάδων. Ισότητα δικαιωμάτων και υποχρεώσεων δεν πρέπει να οδηγεί σε ισοπέδωση. Χρειάζονται κίνητρα. Αξιοκρατία. Η κοινωνία δεν είναι ώριμη να υπάρξει χωρίς ανταγωνισμό. Χρειαζόμαστε μια νέα μορφή ανταγωνισμού, που θα αναπτύσσεται ελεύθερα έχοντας πρώτα εξασφαλίσει ένα ελάχιστο όριο στα πλέον αδύναμα μέλη της κοινωνίας.

Αυτό είναι το περίγραμμα, η ηθική ανωτερότητα, και ο ρεαλισμός του σοσιαλιστικού εκσυγχρονισμού. Γιατί οι εργαζόμενοι

είναι μαζί μας; Γιατί θα υποστηρίξουν το σοσιαλιστικό εκσυγχρονισμό; Γιατί είναι ο μόνος δρόμος που οδηγεί σε μια κοινωνική δημοκρατία. Μια δημοκρατία που αναδεικνύει όχι μόνο τα πολιτικά αλλά και τα κοινωνικά δικαιώματα, όχι μόνο τον πολίτη, αλλά και τα κοινωνικά υποκείμενα. Τα δικαιώματα στη μόρφωση, την υγεία, τον ελεύθερο χρόνο, τον πολιτισμό, σε μια άλλη ποιότητα ζωής.

Στηρίζουμε και υπερασπιζόμαστε το κράτος πρόνοιας. Και βέβαια κράτος πρόνοιας δεν σημαίνει κράτος παροχών, που δίνονται για πολιτικούς λόγους. Παροχών χωρίς ιεράρχηση των κοινωνικών προτεραιοτήτων. Πέρα από λάθη, τα όποια άναρχα χαρακτηριστικά του, την ανάγκη αναπροσαρμογής και υιοθέτησης πλέον ευέλικτων μορφών, το κράτος πρόνοιας είναι στρατηγικής σημασίας: Για την προώθηση των κοινωνικών δικαιωμάτων των εργαζομένων. Τη διασφάλιση της συναίνεσης. Την εξισορρόπηση των μηχανισμών της αγοράς, την ρύθμιση της κοινωνικής αναπαραγωγής.

Σε όσους νομίζουν ότι ο εκσυγχρονισμός είναι δυνατός αγνοώντας ή περικόπτοντας το κράτος πρόνοιας, αδιαφορώντας για την τύχη των αδυνάμων, των ευπαθών ομάδων της κοινωνίας, τους λέμε: Κοιτάξτε τί γίνεται στην Ευρώπη. Την άνοδο του φασισμού. Δεν θα αφήσουμε το φασισμό να σηκώσει κεφάλι στη χώρα μας.

Ο εκσυγχρονισμός πρέπει να στερεώνει και όχι να κλονίζει τη συναίνεση, που είναι το βάθρο της δημοκρατίας. Προϋποθέτει την στερέωση και διεύρυνση των δημοκρατικών πολιτικών αντιπροσωπευτικών θεσμών. Τον εμπλουτισμό τους με νέους θεσμούς αυτοδιοίκησης, πρωτοβουλίας των πολιτών, κοινωνικού ελέγχου και συμμετοχής. Οποιοδήποτε μεγαλεπίβολο σχέδιο αλλαγής είναι ανενεργό χωρίς τους πρωταγωνιστές του, τον πολίτη, τον εργαζόμενο.

Αποτελεσματικότητα, παραγωγικότητα, όλα αυτά οι εργαζόμενοι πρέπει να έχουν που πληθαίνουν. Να έχουν λόγο. Να γίνει η δουλειά τους πιο δημιουργική, ενδιαφερούσα. Αυτό είναι το νοήμα της συμμετοχής των εργαζομένων στις αποφάσεις που αφορούν στην παραγωγή, στις επιχειρήσεις. Η χειραφέτησή τους δεν μπορεί να γίνει με την κρατικοποίηση των μέσων παραγωγής. Με την υπαγωγή τους σε νέες μορφές συλλογικής τυραννίας και γραφειοκρατικής ιδιοποίησης. Δεν θέλουμε την κρατικοποίηση της κοινωνίας, αλλά την κοινωνικοποίηση του κράτους.

Η απαίτηση για δημοκρατική συμμετοχή και έλεγχο δεν μπορεί να αναβληθεί. Ο πολίτης πρέπει να μπορεί να προστατευθεί από την παντοδυναμία της ελεύθερης αγοράς, τις επιλογές μιας κεντρικής γραφειοκρατίας ή ακόμα την παντογνωσία των τεχνοκρατών. Δεκαετίες συντηρητικού κρατισμού εμπόδισαν την διαμόρφωση θεσμών κοινωνίας πολιτών. Διαμόρφωσε μια μονόπλευρη σχέση των πολιτών προς το κράτος. Ευνοήσαν συντεχνιακές και πελατειακές συμπεριφορές.

Εμείς δεν περιμένουμε ότι ο εκσυγχρονισμός, ο σοσιαλισμός η αλλαγή της κοινωνίας, μπορεί να προέλθουν μόνο από το κράτος, τη γραφειοκρατία, τους τεχνοκράτες. Η σοσιαλιστική προοπτική είναι αδύνατη χωρίς την ανάπτυξη και ενδυνάμωση θεσμών κοινωνίας πολιτών, το ρόλο των συνδικάτων μαζικών οργανώσεων και πρωτοβουλιών. Υποστηρίζουμε με συνέπεια τις συμμετοχικές διαδικασίες απέναντι σε συντηρητικές λογικές που τις θεωρούν "χρονοβόρες" και "περιττές". Απέναντι στον αυταρχισμό των άνωθεν

τεχνοκρατικών λύσεων. Ταυτόχρονα έχουμε συναίσθηση του κινδύνου η αποτίναξη της κηδεμονίας του κράτους από τις οργανώσεις των εργαζομένων να οδηγήσει σε μια κατεύθυνση που θα καθιστά αδύνατη την άρθρωση ενιαίας πολιτικής, με κίνδυνο για την κοινωνική συνοχή και συναίνεση.

✓ Το ΠΑΣΟΚ ενθαρρύνει την αυτόνομη επεξεργασία από το συνδικαλιστικό κίνημα μιας σφαιρικής στρατηγικής που να προωθεί τα ταξικά συμφέροντα των εργαζομένων, σε συνθήκες διαπραγματευτικής ισχύος, διαλόγου και διαμόρφωσης μιας κοινωνικής συνεννόησης που θα ανοίξει το δρόμο στον αναγκαίο εκσυγχρονισμό της ελληνικής κοινωνίας μπροστά στην πρόκληση του 1992.

Στη δική μας αντίληψη ο σοσιαλισμός, η κοινωνική δημοκρατία, υπάρχουν για το άτομο, όχι για τις ομάδες, τα σύνολα, τις μάζες. Μας γεμίζει ελπίδες η συναίσθηση της ανάδυσης νέων μορφών συλλογικής δράσης στα πλαίσια των οποίων τα άτομα, ως υπεύθυνοι πολίτες αρνούνται τη διάλυση της ατομικότητάς τους στο όνομα μιας υποστασιοποιημένης συλλογικότητας, είτε λέγεται τάξη, κόμμα, λαός. Η συμμετοχή διατηρεί την ατομική της υπόσταση, το δικαίωμα στο διάλογο, στη διαφωνία. Μόνο έτσι μπορούν να υπάρξουν πραγματικά ελεύθερες ενώσεις πολιτών, πραγματική δημοκρατία να εξαλειφθούν οι ρίζες της τυραννίας κάθε μορφής, ιδιαίτερα όταν αυτή ασκείται στο όνομα ενός συλλογικού ιδανικού.

Κοινωνικός έλεγχος, συμμετοχή στην διαχείριση, συνεργασία, διάλογος, πρωτοβουλία, ανταγωνιστικότητα. Και πάνω απ' όλα μόρφωση και ηθική διαπαιδαγώγηση. Με βάση αυτές τις αρχές οι εργαζόμενοι θα μπορέσουν να διαδραματίσουν το ρόλο που τους ανήκει στην διαδικασία εκσυγχρονισμού. Στο άνοιγμα του δρόμου για την κοινωνική δημοκρατία, τη σοσιαλιστική προοπτική. Σ' αυτή τη διαδικασία το σοσιαλιστικό όραμα θα μπορεί συνεχώς να αναβαθμίζεται μέχρι την τελική πραγμάτωσή του.